5.	**VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, taxlil natijalarini to'gri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki test sinovlarini topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Karimov A., Ibragimov A., Rizaev N. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari. Darslik. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2020. 2. Tashnazarov. S.N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari: Oliy o'quv yurtlari magistratura mutaxassisliklari uchun darslik. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2019. 3. Ergasheva SH, Ibragimov A, Rizaev N. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. -Toshkent: "IQTISODIYOT", 2019. **Qo'shimcha adabiyotlar** 4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturi to'g'risida. 2023-yil 28-fevral, PF-27-son. 5. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. -Toshkent: "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet. 6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. -Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet. 7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4611-son qarori. 8. Norbekov D., To'rayev A., Raxmonov Sh. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. -Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2018. **Axborot manbaalari** 1. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi portali 2. www.mf.uz – O'zbekiston Respublikasi Moliya va Iqtisodiyot vazirligi sayti 3. www.ach.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasining sayti
7.	**Namangan muhandislik – qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** U.Xolmirzayev – NamMQI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasi dotsenti, i.f.f.d. PhD
9.	**Taqrizchilar:** O.Aripov – NamMQI "Iqtisodiyot" kafedrasi mudiri, i.f.d. I.Sirojiddinov – NamMQI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasi professori, i.f.n.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI O'quv-uslubiy boshqarmasi № 620 «3» 07 2024y.

"Tasdiqlayman"
Namangan muhandislik-qurilish instituti rektori
__________SH.T.Ergashev
2024 yil "____"__________

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohalari:	400 000-	Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohalari:	410 000-	Biznes va boshqaruv
Mutaxasislik:	70410101-	Buxgalteriya hisobi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Namangan-2024

Fan/modul kodi INTFRS8		O'quv yili 2024 - 2025	Semestr 3	ECTS – Kreditlar 7,5	
Fan modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6	
1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**		**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari	90 (44 m/ 46 a)		135	225

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ni qo'llayotgan korxona va tashkilotlarda MHXSlar asosida moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim qilish bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni, shuningdek kompetentsiyalarni shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – talabalarga moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining mazmuni va talablarini, jumladan, buxgalterning kasbiy va ahloqiy majburiyatlari asosida moliyaviy hisobotni taqdim etishning kontseptual qoidalari, tadbirkorlik subyektlari aktivlari, majburiyatlari, xususiy kapitali, daromad va xarajatlarini tan olish, baholash hamda moliyaviy hisobotlarda aks ettirish, xodimlarni rag'batlantirish, soliqqa tortish, aksiyaga to'lovlar, guruhlashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish, xorijiy valyuta hamda pul oqimlari to'g'risidagi hisobotlarni taqdim etishning metodologik asoslarini o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Buxgalterning kasbiy (professional) majburiyatlari

Kasbiy majburiyatlarning ziddiyatlari. Kasbiy malakaga ega bo'lish bosqichlari. Professional buxgalterning majburiyatlari. Mamlakat tashqarisida xizmatlar ko'rsatish. Buxgalter va mijoz o'rtasidagi professional munosabatlarning xususiyatlari.

2-mavzu. Buxgalterning ahloqiy majburiyatlari

Professional buxgalterlar axloq kodeksi. Buxgalteriya hisobi faoliyatini amalga oshirishga qo'yiladigan talablar. Xolislik uchun axloqiy talablar.

3-mavzu. Foyda yoki zarar to'g'risidagi hisobot

Foyda yoki zarar to'g'risidagi hisobotning tarkibi. Foyda yoki zarar bo'limida yoki foyda yoki zarar to'g'risidagi hisobotda taqdim etiladigan ma'lumotlar.

4-mavzu. Umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot

Umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobotning tarkibi. Davr foydasi yoki zarari. Davr uchun boshqa umumlashgan daromadlar. Foyda yoki zarar va boshqa umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot(lar)da yoki izohlarda aks ettiriladigan ma'lumotlar.

5-mavzu. Qishloq xo'jaligi

Qishloq xo'jaligi standartini qo'llash sohasi va asosiy tushunchalar. Qishloq xo'jaligi va biologik aktivlar haqida tushuncha. Qishloq xo'jaligi faoliyatining umumiy xarakteristikalari. Boshlang'ich tan olish ҷa kelgusi baho]ash, Sotish xarajatlari va mevali o'simliklar haqida tushuncha. Biologik aktivlarga nisbatan subsidiyadar hisobi.

6-mavzu. Subsidiyalar hisobi

Subsidiya haqida tushuncha. Davlat subsidiyasi. Subsidiyalarni tan olish. Subsidiyalarning turlari. Aktivlarga oid subsidiya. Daromadga oid subsidiya. Subsidiyalarni qaytarish.

7-mavzu. Grantlar hisobi

Grant haqida tushuncha. Grantlarni tan olish. Grantlarning turlari. Aktivlarga oid subsidiya. Daromadga oid subsidiya. Subsidiyalarni qaytarish.

8-mavzu. Moliyaviy hisobotni konsolidasiyalash asoslari

Konsolidatsiya maqsadi. Boshqa kompaniyalar aktsiyalariga investitsiya qilish. Guruhlar hisobotini tuzish. Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobotni konsolidatsiyalash. Ulushli ishtirok etish uslubi. Biznesni birlashtirish. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni konsolidatsiyalash. Nazorat va uning alomatlari. Sho'ba kompaniyani sotish.

9-mavzu. Daromad

Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad. Daromadni baholash. SHartnoma bo'yicha aktivlar. Operatsiyalarni aniqlash. Tovarlarni (mahsulotlar) sotish. Hizmatlarni ko'rsatish. Foizlar. Royalti. Dividendlar. SHartnoma bo'yicha majburiyatlar. Xaridorlar. Daromad. Tushum. SHartnomalarni identifikatsiya qilish. SHartnomalarni umumlashirish. SHartnomalarni modifikatsiyalash. Majburiyatlarni bajarish. Xaridorlar bilan shartnomalar bo'yicha kelishuvlar. Aloxida tovarlar va xizmatlar. Majburiyatlarni bajarilishini baholash. Operatsiyalar qiymatini baholash. SHartnomalarni moliyalashirish. SHartnoma bo'yicha xarajatlar.

10-mavzu. Moddiy aktivlar

"Asosiy vositalar" 16-son BHXSga muvofiq asosiy vositalarni tan olish va baholash. Boshlang'ich xarajatlar. Keyinchaliq amalga oshiriladigan xarajatlar. Asosiy

vositalarni qayta baholash modeli. Eskirish hisoblanadigan qiymat va davr. Qadrsizlanish. Hisobdan chiqarish. "Nomoddiy aktivlar" 38-son BHXS. Aniqlash. Nazorat. Kelgusi iqtisodiy naflar. Tan olish va baholash. Aloxida sotib olish. Biznes birlashuvida nomoddiy aktivlarni sotib olish. Ichki yaratilgan gudvill. Tadqiqot bosqichi. Tajriba-konstruktorlik bosqichi. Xarajatlarni tan olish. Foydali xizmat muddati. Amortizatsiya usuli va davri. Tugatish qiymati.

11-mavzu. Aylanma (joriy) aktivlar

Tovar-modiy zaxiralarni baholash. Sof sotish qiymati. Haqqoniy qiymat. Tannarxni aniqlash formulasi. Biologik aktivlar.

12-mavzu. Ijara

"Ijara" 16-son MHXSning maqsadi va faoliyat doirasi. Ijarani aniqlash. Ijara shartnomasi. Ijarachi. Ijaraga oluvchi. Ijara muddati. Indentifikatsiyalangan aktiv. Ijrani tan olish. Moliyaviy ijara. Operatsion ijara. Ijarani qaytarish. Ijara majburiyatlarini baholash. Dastlabki qiymatda baholash modeli. Ijara sharoitida majburiyatlarni qayta baholash. Ijara shartnomalarini modefikatsiyalash. Taqdim etish.

13-mavzu. Xodimlarni rag'batlantirish

"Xodimlarni rag'batlantirish (daromadlari)" 19-son MHXSning maqsadi va faoliyat doirasi. Xodimlarning daromadlari. Xodimlarning qisqa muddatli daromadlari. Bandlikdan-so'nggi nafaqalar. Xodimlarning boshqa uzoq muddatli daromadlari. Ishdan bo'shatish nafaqalari. Sof belgilangan nafaqalar bo'yicha majburiyat (aktiv). Belgilangan nafaqalar bo'yicha majburiyatning keltirilgan (diskontlangan) qiymati. Xodimlarning uzoq muddatli daromadlarini to'lash bo'yicha fond egalik qiladigan aktivlar.

14-mavzu. Xodimlarni rag'batlantirish

Ma'lum talablarga javob beradigan sug'urta polisi. Xodimlarning barcha qisqa muddatli daromadlari. Qisqa muddatli ishlamagan vaqt uchun to'lovlar. Foydada-qatnashish va mukofot tizimlari. Ko'p sonli ish beruvchilar tizimlari. Sug'urtalangan nafaqalar

15-mavzu. Aktsiyaga asoslangan to'lov

"Aktsiyaga asoslangan to'lov" 2-son MHXSning maqsadi va faoliyat doirasi. Tan olish. Ulushli instumentda hisoblanadigan aktsiyaga asoslangan to'lov operatsiyalari. Hizmatlar qabul qilinadigan operatsiyalar. Korxona uchun xizmatlar. Taqdim etiladigan moliyaviy instrumentlarning haqqoniy qiymatini aniqlash. Huquqlarning o'tish shartlarini hisobga olish. Pul mablag'lari ko'rinishida aktsiyalarni to'lash.

16-mavzu. Aktsiyaga asoslangan to'lov

Aksiyalarga to'lovlarni hisoblashda soliqlar. Taqdim etilgan ulushli instrumentlarning haqqoniy qiymati asosida baholangan operatsiyalar. Ulushli instrumentlar taqdim etilgan shartlarning o'zgarishi, shu jumladan bekor qilishlar va hisob-kitoblar. Pul mablag'ida hisoblanadigan aktsiyaga asoslangan to'lov operatsiyalari.

17-mavzu. Hisobot davridan keyingi hodisalar

"Hisobot davridan keyingi xodisalar" 10-son BHXSning maqsadi va amal qilish doirasi. Hisobot daridan keyingi xodisalar. Hisobot davridan keyingi, tuzatishlar kiritilishini talab etadigan hodisalar. Hisobot davridan keyingi, tuzatishlar kiritilishini talab etmaydigan hodisalar. Dividendlar. Ma'lumotlarni ochib berish.

18-mavzu. Birgalikda faoliyat bo'yicha kelishuvlar

Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuv (11-son MHXS). Birgalikdagi nazorat. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuvning tuzilishi. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuvlar turlari. Qo'shma faoliyat. Qo'shma korxona. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuv tomonlarining moliyaviy hisobotlari. Aloxida moliyaviy hisobotlar.

19-mavzu. Haqqoniy qiymatni baholash

"Haqqoniy qiymatni baholash" 13-son MHXSning maqsadi va qo'llash doirasi. Haqqoniy qiymatni ta'rifi. Aktiv va majburiyat. Operatsiya. Bozor ishtirokchilari. Narx. Nomoddiy aktivlarga nisbatan qo'llash. Majburiyatlarga va tadbirkorlik sub'ektining o'z ulushli instrumentlariga nisbatan qo'llash. Majburiyatlarni bajarmaslik riski. Bozor risklari yoki kontragent kredit riskidagi o'zaro hisob-kitob qilish holatlariga ega moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarga nisbatan qo'llash. Baholash usullari. Haqqoniy qiymatning ierarxiyasi.

20-mavzu. Nazorat va uning alomatlari

Nazorat. Nazorat ta'rifi va alomatlari. Standartning asosiy maqsadi. Nazoratning yangi modeli. Nazorat ta'rifini qayta ko'rib chiqish. Vakolatlar va himoyalanish huquqlari. Nazoratning yo'qotilishi. Sho'ba kompaniyaning chiqib ketishi. Sho'ba kompaniyani sotish.

21-mavzu. Moliyaviy hisobotni transformasiyalash

Transformatsiya, MHXS bo'yicha hisobotni tuzish usullari va unga doir yondashuvlar. MHXS bo'yicha moliyaviy hisobotni shakllantirish usullari. O'zbekiston buxgalteriya hisobi milliy standartlari (BHMS) bo'yicha tayyorlangan moliyaviy hisobotni MHXS bo'yicha moliyaviy hisobotga transformatsiya qilish, Transformatsiya. Muhimlilik va professional mulohaza. Transformatsiya reglamenti.

22-mavzu. O'zbekiston buxgalteriya hisobi milliy standartlariga o'tish

O'zbekiston buxgalteriya hisobi milliy standartlari (BHMS) bo'yicha tayyorlangan moliyaviy hisobotni MHXS bo'yicha moliyaviy hisobotga transformatsiya qilish, Transformatsiya. Muhimlilik va professional mulohaza. Transformatsiya reglamenti.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

III.I. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari
2. Buxgalterning kasbiy (professional) va ahloqiy majburiyatlari
3. Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish
4. Subsidiyalar va grantlar hisobi
5. Foyda yoki zarar va boshqa umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot
6. Daromad
7. Moddiy va aylanma (joriy) aktivlar
8. Moliyaviy instrumentlar
9. Ijara
10. Ijara sharoitida majburiyatlarni qayta baholash
11. Xodimlarni rag'batlantirish
12. Aktsiyaga asoslangan to'lov
13. Soliqqa tortish
14. Hisobot davridan keyingi hodisalar
15. Birgalikda faoliyat bo'yicha kelishuvlar
16. Guruhlashgan moliyaviy hisobot
17. Haqqoniy qiymatni baholash
18. Xorijiy valyuta
19. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot
20. Xorijiy valyutadagi pul oqimlari
21. Pul mablag'lari harakatlanmaydigan operatsiyalar
22. Nazorat va uning alomatlari
23. Moliyaviy hisobotni transformasiyalash

Amaliy mashg'ulotlar bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III.II. Laboratoriya mashg'ulotlari rejalashtirilmagan

IV. Fan bo'yicha kurs ishi rejalashtirilmagan

V. Mustaqil ta'lim topshiriqlari

Mustaqil ta'lim topshiriqlari uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Professional buxgalterlar axloq kodeksi.
2. Kasbiy majburiyatlarning ziddiyatlari
3. Xolislik uchun axloqiy talablar.
4. Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish
5. Foyda yoki zarar va boshqa umumlashgan daromadlar to'g'risidagi hisobot
6. Daromad
7. Moddiy va aylanma (joriy) aktivlar
8. Moliyaviy instrumentlar
9. Xodimlarni rag'batlantirish
10. Aktsiyaga asoslangan to'lov
11. Soliqqa tortish
12. Hisobot davridan keyingi hodisalar
13. Haqqoniy qiymatni baholash
14. Xorijiy valyuta

Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdimoti, xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqishi tavsiya etiladi.

3.

VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

- buxgalter kasbiy va ahloqiy majburiyatlari, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va taqdim etish haqida ***tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)***
- daromad, ijara, moliyaviy instrumentlar, xodimlarni rahbatlantirish, aktsiyaga asoslangan to'lovlar tavsifi, soliqqa tortish tartibi, birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuvlar, guruhlashtirilgan moliyaviy hisobotlarning xususiyatlarini ***bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)***
- xorijiy valyuta hamda pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)***

4.

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish;
- esse, tezis va maqolalar yozish;
- vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish;
- muhokamalarda ishtirok etish;
- mustaqil ishlarni bajarish;
- taqdimot tayyorlash;
- turli darajadagi testlarni yechish;
- so'rov o'tkazish.